

Działalność kontrolna urzędów górniczych

1. Działalność kontrolna urzędów górniczych i badania powypadkowe

Kontrola nad ruchem zakładów górniczych i innych nadzorowanych podmiotów jest podstawową funkcją urzędów górniczych. Celem głównym działalności kontrolnej jest wzrost poziomu bezpieczeństwa pracy w polskich kopalniach. Obok planowanych kontroli tzw. limitowanych wykonywane są kontrole doraźne, stanowiące szybką reakcję nadzoru górniczego na wszystkie przypadki zidentyfikowanych potencjalnych zagrożeń dla życia i zdrowia górników lub dla środowiska naturalnego. Kontrole powtórne służą sprawdzeniu, czy przedsiębiorcy górniczy wypełnili w całości zalecenia poprzednich kontroli, których wyniki wykazały rażące naruszenie przepisów prawa. Kontrole są tak ustalane, by stanowiły jak najmniejszą niedogodność dla przedsiębiorców, a przy tym spełniały swe wszystkie funkcje kontrolno-nadzorcze.

1.1. Działalność kontrolna okręgowych urzędów górniczych i Specjalistycznego Urzędu Górniczego

W ramach sprawowanego nadzoru i kontroli nad ruchem zakładów górniczych oraz nad pozostałymi podmiotami i jednostkami, pracownicy inspekcyjno-techniczni okręgowych urzędów górniczych i Specjalistycznego Urzędu Górniczego wykonali w 2013 roku 23 667 roboczodniówek, w tym 21 567 w ramach kontroli, w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 672). Z ogólnej liczby 21 567 roboczodniówek kontrolnych wykonanych przez okręgowe urzędy górnicze i SUG, 20 010 roboczodniówek wykonano w nadzorowanych zakładach górniczych.

Tab. 1.1.1. Zbiorcze zestawienie roboczodniówek wykonanych w roku 2013, przez pracowników inspekcyjno-technicznych OUG i SUG

OUG w /SUG	Wykonane roboczodniówki kontrolne w					Pozostałe roboczodniówki wykonane w związku z				OGÓLEM (6-10)
	zakładach górniczych	ośrodkach szkoleniowych	jednostkach ratownictwa górniczego	pozostałych przedsiębiorstwach	Razem	ustaleniem stanu faktycznego przyczyn zdarzeń i wypadków	nadzorem nad akcjami ratowniczymi	nielegalną eksploatacją	innymi czynnościami	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Gliwicach	3 233	36	13	140	3 422	270	99	20	0	3 811
Katowicach	2 816	22	2	69	2 909	48	50	6	4	3 017
Rybniku	2 628	24	3	29	2 684	220	84	4	38	3 030
Lublinie	1 129	6	0	99	1 234	0	0	22	9	1 265
Wrocławiu	2 117	24	2	80	2 223	382	5	39	13	2 662
Kielcach	1 139	3	0	59	1 201	9	0	151	10	1 371
Krakowie	1 523	10	6	352	1 891	25	0	55	35	2 006
Krośnie	1 047	3	0	104	1 154	5	0	18	2	1 179
Poznaniu	1 266	6	4	168	1 444	38	0	123	8	1 613
Warszawie	855	7	3	84	949	18	0	162	70	1 199
SUG	2 257	18	0	181	2 456	58	0	0	0	2 514
Razem	20 010	159	33	1 365	21 567	1 073	238	600	189	23 667

Ponadto, realizując zadania wynikające z Pgg, pracownicy inspekcyjno-techniczni okręgowych urzędów górniczych i SUG wykonali:

- 1 073 roboczodniówek w ramach ustalania stanu faktycznego i przyczyn zaistniałych zdarzeń lub wypadków,
- 238 roboczodniówek w ramach nadzoru nad akcjami ratowniczymi,
- 600 roboczodniówek związanych z postępowaniem dotyczącym działalności bez wymaganej koncesji (nielegalna eksploatacja).

W roku 2013 Okręgowe Urzędy Górnicze w: Gliwicach, Katowicach, Rybniku, Lublinie, Wrocławiu oraz Specjalistyczny Urząd Górniczy wykonały 832 roboczodniówki w podziemnych zakładach górniczych, na zmianach innych niż ranna, co stanowi 7,1% wszystkich roboczodniówek kontrolnych wykonanych w tych zakładach.

1.2. Działalność kontrolna Wyższego Urzędu Górniczego

Pracownicy inspekcyjno-techniczni Wyższego Urzędu Górniczego, w roku 2013 wykonali łącznie 2 404 roboczodniówek, w tym:

- 2 183 roboczodniówki kontrolne w zakładach górniczych oraz innych nadzorowanych podmiotach i jednostkach, w oparciu o ustawę o swobodzie działalności gospodarczej,
- 18 roboczodniówek w ramach sprawdzenia i oceny stanu bezpieczeństwa, stanu rozpoznania i zwalczania zagrożeń oraz innych zagadnień związanych z ruchem zakładów górniczych,
- 56 roboczodniówek ramach ustalania stanu faktycznego i przyczyn zaistniałych zdarzeń lub wypadków oraz nadzoru nad akcjami ratowniczymi,
- 147 roboczodniówek w ramach sprawowanego nadzoru nad merytoryczną działalnością dyrektorów okręgowych urzędów górniczych oraz SUG.

Tab. 1.2.1. Liczba roboczodniówek wykonanych przez pracowników inspekcyjno-technicznych Wyższego Urzędu Górniczego w 2013 roku

Departament	Wykonane roboczodniówki kontrolne w zakładach górniczych, ośrodkach szkoleniowych, jednostkach ratownictwa górniczego i innych nadzorowanych podmiotach	Pozostałe roboczodniówki wykonane w związku z			OGÓLEM (2-5)
		oceną stanu bezpieczeństwa, stanu zagrożeń oraz innych zagadnień związanych z ruchem zakł. górń.	ustalaniem stanu faktycznego i przyczyn zaistniałych zdarzeń lub wypadków oraz nadzorem nad akcjami ratowniczymi	nadzorem nad merytoryczną działalnością dyrektorów urzędów	
1	2	3	4	5	6
Górnictwa	819	7	37	31	894
Energomechaniczny	629	0	15	61	705
Ochrony Środowiska i Gospodarki Złożem	538	11	2	34	585
Warunków Pracy	197	0	2	21	220
Razem	2 183	18	56	147	2 404

1.3. Badania powypadkowe

W razie grożącego niebezpieczeństwa lub zaistnienia wypadku w zakładzie górniczym, organ nadzoru górniczego może ustalić stan faktyczny i przyczyny zagrożenia, co nosi nazwę badania powypadkowego. Efektem badań powypadkowych są sformułowane wnioski, których wdrożenie powinno zapobiec zaistnieniu podobnych wypadków w przyszłości. Badania powypadkowe podejmuje się przede wszystkim w przypadku zaistnienia wypadków śmiertelnych, zbiorowych lub w wyniku których nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała. Ponadto bada się wypadki spowodowane istotnymi przyczynami naturalnymi (zawał, łąpanie, wybuch metanu czy pyłu węglowego itd.) lub związane ze stosowaniem szczególnych narzędzi i środków (roboty strzałowe, porażenie prądem elektrycznym, wybuch zbiorników lub urządzeń pod ciśnieniem, praca w aparacie ratowniczym itp.).

Jeżeli wymaga tego waga lub złożoność sprawy, w szczególności w przypadku zaistnienia wypadku zbiorowego, katastrofy albo niebezpiecznego zdarzenia, badanie powypadkowe może podejmować bezpośrednio Prezes Wyższego Urzędu Górniczego. O przeprowadzeniu badania powypadkowego może również zdecydować dyrektor urzędu górniczego, nawet jeśli wypadek nie należał do żadnej z wspomnianych kategorii, ale istnieją okoliczności, które wskazują na potrzebę jego dokładniejszego zbadania.

Na podstawie wyników badań powypadkowych przeprowadzający badania opracowują orzeczenie. Orzeczenie zawiera m.in. opis stanu faktycznego, z ustaleniem danych dotyczących czasu i miejsca wypadku oraz innych istotnych okoliczności mających miejsce przed, w czasie i po wypadku, opis przebiegu akcji ratowniczej i jej ocenę, ustalenie przyczyn wypadku, określenie naruszonych w związku z wypadkiem przepisów lub zasad techniki górniczej oraz wnioski zmierzające do zapobieżenia podobnym wypadkom w przyszłości. Niezwłocznie po ukończeniu badań powypadkowych dyrektor urzędu górniczego realizuje wnioski zawarte w orzeczeniu i wszczynają odpowiednie postępowania.

W 2013 roku w związku z zaistniałymi niebezpiecznymi zdarzeniami i wypadkami, dyrektorzy okręgowych urzędów górniczych i SUG przeprowadzili 79 badań przyczyn i okoliczności wypadków i niebezpiecznych zdarzeń oraz 10 zgonów naturalnych w tym:

- 19 badań wypadków śmiertelnych,
- 14 badań wypadków ciężkich,
- 24 badań innych wypadków,
- 23 badań niebezpiecznych zdarzeń,
- 10 badań zgonów naturalnych.

Szczegółową statystykę badań przyczyn i okoliczności wypadków oraz zgonów naturalnych w 2013 r. w poszczególnych urzędach górniczych przedstawia tabela 1.3.1.

Tab. 1.3.1. Szczegółowa liczba badań przyczyn i okoliczności wypadków oraz zgonów naturalnych w 2013 r. w okręgowych urzędach górniczych i SUG¹

Okręgowy Urząd Górniczy (SUG) w:	Badania przyczyn i okoliczności wypadków	Zgony naturalne
Gliwicach	14	4
Katowicach	16	2
Kielcach	1	-
Krakowie	4	-
Krośnie	2	-
Lublinie	-	-
Poznaniu	6	1
Rybniku	11	-
Warszawie	-	-
Wrocławiu	21	3
SUG	4	-
RAZEM	79	10

2. Stwierdzone nieprawidłowości i zatrzymane roboty

Przy wykonywaniu nadzoru i kontroli organ nadzoru górniczego zobowiązany jest nakazać usunięcie nieprawidłowości powstałych wskutek naruszenia przepisów o ruchu zakładu górniczego, zwłaszcza jeżeli stwarzają one zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu górniczego, jego pracowników, bezpieczeństwa powszechnego lub środowiska. Jeśli podczas kontroli stwierdzone zostanie bezpośrednie zagrożenie dla zakładu górniczego, jego pracowników, bezpieczeństwa powszechnego lub środowiska, organ nadzoru górniczego może wstrzymać w całości albo w części ruch tego zakładu lub jego urządzeń oraz nakazać podjęcie niezbędnych środków zapobiegawczych.

¹ Uwaga: badaniem mogło być objętych jednocześnie więcej niż jeden wypadek (gdy miał miejsce wypadek zbiorowy).

W wyniku przeprowadzonych kontroli oraz oględzin miejsc wypadków i niebezpiecznych zdarzeń w 2013 roku pracownicy inspekcyjno-techniczni urzędów górniczych stwierdzili nieprawidłowości i wstrzymali w całości lub części ruch zakładu górniczego lub jego urządzeń w 1 962 przypadkach, w tym w kopalniach węgla kamiennego w 1 568 przypadkach.

Tab. 2.1. Zatrzymane roboty górnicze, maszyny i urządzenia oraz zatrzymania w związku z nielegalną eksploatacją w 2013 roku

Zakłady górnicze	eksploatacja ścian	drażenie chodników	eksploatacja zabierek	inne roboty górnicze	urządzenia mechaniczne	urządzenia elektryczne	inne urządzenia	nielegalna eksploatacja	RAZEM
kopalnie węgla kamiennego	95	146	0	80	814	298	85	0	1568
pozostałe podziemne zakłady górnicze	34	25	25	4	41	46	8	0	183
odkrywkowe zakłady górnicze	9	0	0	15	30	22	32	100	208
otworowe zakłady górnicze	0	0	0	0	3	0	0	0	3
górnictwo ogółem	138	221	25	99	888	366	125	100	1962

W 2013 roku najczęściej zatrzymań w kopalniach węgla kamiennego spowodowanych było nieprawidłowym stanem urządzeń energomechanicznych, których zatrzymano 1 122, w tym 815 urządzeń mechanicznych i 307 urządzeń elektrycznych.